

Święto liczy π – historia

Data 14 marca nie wydaje się niczym wyróżniać w kalendarzu, ale jeśli ją zapiszemy po amerykańsku jako 3/14, to matematycy z pewnością zauważą, że mamy do czynienia z liczbą π . 3,14 to pierwsze trzy cyfry liczby π , która corocznie 14 marca obchodzi swoje święto na całym świecie.

Wróćmy jednak do Polski. Wróćmy do Katowic. Tutaj w styczniu 2006 r. doszło do pamiętnej katastrofy w hali wystawowej, w której prezentowano gołębie. Jakiś czas potem do ówczesnego dziekana Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii, dr. hab. Macieja Sablika (obecnie profesora), zwrócił się dr Marcin Baron z Akademii Ekonomicznej (obecnie Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach) zaniepokojony niskim poziomem wiedzy ścisłej w polskim społeczeństwie. Apelował o akcję mającą spopularyzować nauki ścisłe i techniczne. Dziekan podjął ten temat, zwłaszcza, że wielką zwolenniczką okazała się jego szkolna koleżanka, z wówczas wicemarszałek Senatu RP, Krystyna Bochenek (która nawiasem mówiąc była autorką drugiego komunikatu prasowego zapowiadającego Święto Liczby Pi: Cho..n bez forte..anu, talia bez ..ków, ..p.. bez warkocza, ka..talista bez ..eniędzy, Toruń bez ..ernika, prowincja bez ....dówki, telewizor bez ..lota, matma bez ..tagorasa, św. ..otr bez kluczy – nie ma co mówić, nasze życie bez „pi” byłoby o wiele uboższe. Dlatego wraz z Chopinem, Pitagorasem i Pippi, mieszkańcami Pizy, Pietropawłowska i Pipidówki obchodzimy **Drugie uniwersyteckie imieniny liczby Pi, które przypadają 14 marca 2008 r. (2008/3/14).**) Nie było opcji: dziekan musiał coś zorganizować. I zaczął myśleć. A ponieważ słyszał o amerykańskiej tradycji, postanowił nie tworzyć nowych bytów, lecz „podpiął” się pod światowe trendy i – tym bardziej, że marzec jest jedynym w roku akademickim miesiącem, w którym nie ma żadnego święta albo innej okazji do godzin rektorskich – zorganizować Święto Liczby Pi.

Zaczął się w 2007 roku. A potem corocznie odbywało się świętowanie liczby π najpierw na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii, a od 2020 r. na Wydziale Nauk Ścisłych i Technicznych. Pomysł miał na celu promowanie wśród młodych ludzi, stojących przed wyborem dalszej drogi edukacyjnej oraz w całym społeczeństwie, nauk matematyczno-przyrodniczych i technicznych jako tych, które dają gwarancje bezpiecznego rozwoju gospodarczego i w konsekwencji dokonanie skoku cywilizacyjnego, tak niezbędnego do dobrego usytuowania naszego państwa w grupie wysokorozwiniętych. Powszechna jest wiedza, że studia na kierunkach ścisłych są trudne i wymagają wytężonej pracy. Święto liczy π miało m.in. pokazywać fascynujące obszary nauk ścisłych. Młodzi ludzie są bowiem gotowi podjąć trudne wyzwania, jeśli w niebanalny sposób się im je przedstawi, i wreszcie, jeśli towarzyszący im klimat jest przyjazny.

Święto zazwyczaj rozpoczynało się w dniu 14 marca (w latach, w których 14 marca przypadł w niedzielę bywało inaczej) wykładem inauguracyjnym o godz. 9.42 ($3 \times \pi$). Bywały lata kiedy trwało nawet trzy dni, najczęściej dwa, a czasem jeden (14-16.03.2007, 13-14.03.2008, 12-14.03.2009, 11-13.03.2010, 14-15.03.2011, 14-15.03.2012, 14-15.03.2013, 13-14.03.2014, 13.03.2015, 14-15.03.2016, 14-15.03.2017, 14.03.2018, 14-15.03.2019, 8.12.2020). Święto liczy π

to festiwal nauk ścisłych i technicznych to dni, podczas których nauczyciele akademicy, doktoranci i studenci w przyjazny i przystępny sposób odkrywali świat nauki. Prezentacje odbywały się podczas wykładów, warsztatów i paneli dyskusyjnych. Świętu towarzyszyły różnorodne prelekcje, odczyty i wykłady popularnonaukowe, pokazy eksperymentów fizycznych i chemicznych, prezentacje i symulacje komputerowe, pokazy filmowe, panele dyskusyjne, gry i zabawy logiczne oraz konkursy adresowane do starszych i młodszych, studentów i uczniów, oraz do osób zajmujących się zawodowo naukami ścisłymi. Adresatem wydarzenia byli także ci, którzy z naukami ścisłymi nie mają nic wspólnego. Mogli oni na własne oczy zobaczyć, że matematyka, fizyka, chemia i informatyka są naprawdę ciekawe. Podczas Święta Liczby π odbywały się także cieszące się dużym zainteresowaniem konkursy z atrakcyjnymi nagrodami. Przez wiele lat niektóre z konkursów wpisały się na stałe w harmonogram zajęć. Przez kilka pierwszych edycji Święta dużym powodzeniem cieszył się *Turniej Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii*, chyba najbardziej widowiskowy, mający formułę łączącą wiedzę uczniów i studentów. Młodzież czterech śląskich szkół była wsparta przez studenckie grupy szybkiego myślenia wywodzące się ze wszystkich kierunków Wydziału. Finał konkursu, kryjącego się pod wdzięczną nazwą *επγραMAT*, który adresowany był do licealistów-matematyków poprzedzały dwa etapy internetowe towarzyszył nam przez kilka lat. Były także konkursy współorganizowane z naszymi przyjaciółmi nauk ścisłych tzn. z Pracownią Matematyki w Pałacu Młodzieży w Katowicach (finały konkursów: *Rozkosze łamania głowy* oraz *Nudna Matematyka* – organizator mgr Dorota Kolany), z Gimnazjum nr 21 w Katowicach (*Mistrz Matematyki* – organizator mgr Aurelia Tomaszewska). Przez wiele lat miał też miejsce konkurs *Plionerzy*, którego fabuła oparta była luźno na popularnym teleturnieju *Milionerzy*. Uczestnicy odpowiadali na do dziesięciu pytań związanych z matematyką; po udzieleniu błędnej odpowiedzi uczestnik kończy grę. Niesamowite wrażenie robił konkurs na to, kto zapamięta najdłuższe rozwinięcie liczby Pi. Rekord to 1111 liczb po przecinku! Inne konkursy to: *Tour de Science*, Konkurs π –krzyżówka. Były także konkursy na dzieła artystyczne: plakaty, filmiki, fraszki – wszystko co mogło spopularyzować szlachetną ideę.

Chcąc przedstawić historię Święta Liczby Pi na naszym wydziale można by wypełnić wiele stron ciekawymi tytułami wykładów inauguracyjnych (np.: $7 \times \pi$ w oku - prof. dr hab. n. med. Edward Wylegała, wykład wygłoszony w 2012 r., czy też wystąpienia obecnego Rektora, prof. dr. hab. Ryszarda Koziołka (2013 r.), prof. dr. hab. Andrzeja Norasa (2015 r.), prof. dr hab. Andrzeja Barczaka (2014 r.) czy znanych popularyzatorów matematyki jak dr Krzysztof Ciesielski, dr Zdzisław Pogoda, prof. dr hab. Paweł Walczak, prof. dr Michał Szurek. Jednym z wykładowców był też dr Tomasz Rożek, twórca katowickiej Kawiarni Naukowej. Obok proponowanych wykładów (np.: o kwantowej balerinie; o tym, jak się ma CSI do rzeczywistości; o matematyce wyborczej; o tym jak natura radzi sobie z problemami; o poskramianiu węża na wesoło; o więźniach i podróżnikach, czyli o dylematach w teorii gier; o tym jak Kolumb trafił do Ameryki; jak przeżyć znając rekurencję; o barwie dźwięku a percepcji melodii, liczba π w Biblii itp.), warsztatów (zagadki logiczne, kasyno, fraktale, kawiarnia szkocka, maszyny Turinga, haft matematyczny,

warsztaty komputerowe z symulacji układów dynamicznych w fizyce klasycznej, zabawy z ciekłym azotem czy sekrety programowania), pokazów (pokazy matematyczne, fizyczne i chemiczne – I Liceum Ogólnokształcące im. M. Kopernika w Katowicach – opiekun mgr Bożena Koprowska), można było zbudować swojego robota, dowiedzieć się, jak korzysta się z nieco zapomnianego obecnie suwaka logarytmicznego czy poznać zaskakujące fakty o swoich skłonnościach do ryzyka, można było także zwiedzić pracownie fizyczne oraz chemiczne oraz zobaczyć wystawę sprzętu komputerowego. W 2008 roku w ramach obchodów święta został wyświetlony film *Dowód* (reżyseria: John Madden, scenariusz: David Auburn, Rebecca Miller) w kinie „Światowid”. Przez wiele lat towarzyszyły nam występy zespołu muzycznego *Śpiewające Szynszyle*. W roku 2010 został otworzony skwerek przed budynkiem na ul. Bankowej 14 w Katowicach im. *Augusta Chełkowskiego 3.14*, a w kinie Rialto został wyświetlony film *Enigma* (reżyseria: Michael Apted, scenariusz: Tom Stoppard) poprzedzony wykładem Michała Stolorza (pod tym samym tytułem).

Świętowanie w latach 2007-2019 odbywało się w korytarzach budynków Instytutów Matematyki, Fizyki i Chemii w Katowicach, a od roku 2018 także w Chorzowie (tam odbyła się inauguracja). Zajęcia prowadzone były przez nauczycieli akademickich, doktorantów oraz przez studentów zrzeszonych w Kołach Naukowych działających na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii, a od 2020 roku na Wydziale Nauk Ścisłych i Technicznych.

Podczas wszystkich dni święta korytarzami budynków przewijały się setki uczniów i studentów, a aule często nie mieściły wszystkich chętnych. Tak ogromne zainteresowanie pokazywało, że wbrew obiegowym opiniom młodzież wykazuje chęć zarówno zgłębiania tajemnic nauki, jak i dzielenia się swoją wiedzą z innymi. Od kilku lat Święto było także organizowane dla najmłodszych: brali w nim udział przedszkolacy i uczniowie pierwszych klas szkół podstawowych. Wartością dodaną Święta była aktywność studentów, członków Kół Naukowych. To dzięki nim Święto miało oprawę, dzięki nim można było sprawnie zorganizować wydarzenia, to oni pożywali się w nielicznych chwilach wolnych... oczywiście pizzą. Mamy nadzieję, że także teraz studenci, dla których te dni były niełatwe, zmobilizują się do udziału i tworzenia niepowtarzalnej atmosfery.

Pozytywny oddźwięk zawsze nastrajał nas bardzo pozytywnie i mobilizował do organizacji kolejnego Święta w marcu następnego roku. Święto Liczby π brzmi nieco żartobliwie – ale jak się okazuje, może być pretekstem do naprawdę dobrej popularyzacji nauki.